

Эл қудрати —
чин қудрат,
Ватан тупроғи —
қиммат.

Ўзбек халқ
мақоли

Ma'rifat

ENLIGHTENMENT * XALQ ZIYOLILARI GAZETASI * معرفت

1931-yildan chiqqan boshlagan 2010-yil 10-iyul, shanba № 54 (8287) ISSN 2010-6416

Ўзбекистон Республикаси Президентининг Фармони

ИШ ҲАҚИ, ПЕНСИЯЛАР, СТИПЕНДИЯЛАР ВА ИЖТИМОЙ НАФАҚАЛАР МИҚДОРINI ОШИРИШ ТЎҒРИСИДА

Республика аҳолисининг даромадлари ва турмуш даражасини янада муттасил ошириб бориш, фуқароларга ижтимоий мададни кучайтириш мақсадида:

1. 2010 йилнинг 1 августидан бошлаб бюджет муассасалари ва ташкилотлари ходимларининг иш ҳақи, пенсиялар ҳамда ижтимоий нафақалар, стипендиялар миқдори ўрта ҳисобда 1,2 баравар оширилсин.

2. 2010 йилнинг 1 августидан бошлаб Ўзбекистон Республикаси ҳудудида энг кам:

иш ҳақи — ойига 45 215 сўм;

ёшга доир пенсиялар — ойига 88 845 сўм;

ягона тариф сеткаси бўйича бошланғич (нулинчи) разряд — ойига 45 215 сўм;

болалиқдан ногиронларга бериладиган нафақа — ойига 88 845 сўм;

зарур иш стажига эга бўлмаган кекса ёшдаги ва меҳнатга лаёқатсиз фуқароларга бериладиган нафақа

ойига 54 265 сўм миқдорида белгилансин.

3. Белгилаб қўйилсинки, иш ҳақига қўшиладиган устама ва қўшимча ҳақларнинг барча турлари, шунингдек, пенсиялар, икки ёшгача бўлган болаларни тарбиялаётган оналарга, болали оилаларга бериладиган нафақалар ҳамда энг кам иш ҳақига нисбатан белгиланган компенсация ва бошқа тўловлар 2010 йилнинг 1 августидан бошлаб мазкур Фармонда белгиланган энг кам иш ҳақи миқдоридан келиб чиққан ҳолда амалга оширилади.

4. Белгилансинки, 2010 йилнинг 1 августидан бошлаб барча турдаги пенсияларнинг ўртача 1,2 баравар оширилиши уларнинг амалдаги қонун ҳужжатларига мувофиқ қайта ҳисоблаб чиқилишини инobatга олган ҳолда амалга оширилади, бунда 1991 йилнинг 1 январигача ва ундан кейинги йилларда тайинланган пенсияларнинг миқдори тенглаштирилиши назарда тутилади.

Ўзбекистон Республикаси Молия вазирлиги ўн кун муддатда пенсияларни қайта ҳисоблаш тартибини ишлаб чиқсин ва тасдиқласин ҳамда барча турдаги пенсияларни оширишнинг аниқ миқдорларини белгиласин.

5. Ўзбекистон Республикаси Меҳнат ва аҳолини ижтимоий муҳофаза қилиш вазирлиги вазирликлар, идоралар, Қорақалпоғистон Республикаси Вазирлар Кенгаши, вилоятлар ва Тошкент шаҳар ҳокимликлари, бюджетдан молияланадиган ташкилот ҳамда муассасалар билан биргаликда пенсиялар, нафақалар, стипендиялар, бюджет муассасалари ва ташкилотлари ходимларининг лавозим машошлари миқдорини мазкур Фармон қоидаларидан келиб чиққан ҳолда ўз вақтида қайта ҳисоблаб чиқишни таъминласин.

6. Қуйидаги тартиб ўрнатилсинки, унга мувофиқ 2010 йилнинг 1 августидан бошлаб иш ҳақи, пенсиялар, нафақа ва стипендия-

ларнинг оширилиши билан боғлиқ харажатлар:

бюджет муассасалари ва ташкилотлари ходимларининг иш ҳақи оширилиши 90 фоиз миқдорида республика давлат бюджети маблағлари ҳисобидан ҳамда 10 фоиз миқдорида бюджет муассасалари ва ташкилотлари сметалари бўйича харажатларни мақбуллаштириш ҳисобидан;

пенсиялар, ижтимоий нафақалар ва стипендияларнинг оширилиши республика давлат бюджети ва Ўзбекистон Республикаси Молия вазирлиги ҳузуридаги бюджетдан ташқари Пенсия жамғармаси ҳисобидан амалга оширилади.

7. Хўжалик ҳисобидаги бирлашма, корхона ва ташкилотлар 2010 йилнинг 1 августидан бошлаб мазкур Фармонда белгиланган энг

кам иш ҳақига мувофиқ, ишлаб чиқариш самарадорлигини ошириш ва меҳнат сарфини камайтириш ҳисобига иш ҳақи миқдорини оширсин.

8. Ўзбекистон Республикаси Президентининг 2009 йил 16 ноябрдаги ПФ-4152-сонли Фармони (8-банди истисно қилинган ҳолда) 2010 йилнинг 1 августидан бошлаб ўз кучини йўқотган деб ҳисоблансин.

9. Ўзбекистон Республикаси Адлия вазирлиги бир ой муддатда қонун ҳужжатларига ушбу Фармондан келиб чиқадиган ўзгартиш ва қўшимчалар тўғрисида Вазирлар Маҳкамасига таклифлар киритсин.

10. Мазкур Фармоннинг ижросини назорат қилиш Ўзбекистон Республикаси Бош вазир Ш.М.Мирзиёев зиммасига юклансин.

Ўзбекистон Республикаси
Президенти

И.КАРИМОВ

Тошкент шаҳри,
2010 йил 9 июль

МАЪНАВИЙ ҚУДРАТИМИЗ ТИМСОМАРИДАН

Vatanimiz mustaqilligining
19 yilligi oldidan

Истиклолимизнинг дастлабки йилларидан Президентимиз Ислам Каримов раҳнамолигида буюк аждодларимиз меросини ўрганиш ва тарғиб этиш, миллий-маданий ва диний қадриятларимизни асраб-авайлаш, юсак маънавий-ахлоқий тушунча ва қарашларни халқимиз, хусусан, ёш авлод қалбига чуқур сингдириш борасида улкан ишлар амалга оширилмоқда.

(Давоми 3-бетда.)

Суратда: Имом Бухорий халқаро марказидан лавҳалар.

Тоҳир НОРҚУЛОВ олган суратлар.

ГАЗЕТАНИ ВАРАҚЛАГАНДА:

5–9-синф
ўқувчиларининг
билимлари
сифатини
назорат
қилишнинг
рейтинг тизими
тўғрисида
НИЗОМ

5-бет

МАКТАБНИНГ
МЕВАЛАРИ
болаларга малҳам
бўлмоқда

7-бет

ЗАМОНАВИЙ
АХБОРОТ
МАЙДОНИ
кулай, арзон ва
фойдали

10-бет

Умумий ўрта таълим мактаблари узлуксиз таълим тизимидаги энг муҳим ва ҳал қилувчи бўғинлардан бири сифатида кейинги босқичга барча фанларнинг асосларини пухта эгаллаган, интеллектуал жиҳатдан юксак ва жисмонан соғлом шахсни тайёрлайди. Шу боисдан мактаб ҳаётига жорий қилинаётган ҳуқуқий-меъёрий ҳужжатларда ўсиб келаётган авлодни ҳар томонлама соғлом қилиб вояга етказишнинг меъёр ва кўрсаткичлари акс эттирилади. Янги 2010—2011 ўқув йилидан бошлаб амалиётга татбиқ этиш кўзда тутилаётган 5—9 синф ўқитувчиларининг билимлари сифатини назорат қилишнинг рейтинг тизими тўғрисидаги Низом» ҳамда «Умумий ўрта таълим мактаблари ўқитувчилари ҳамда раҳбар ходимларининг иш юклагасини белгилаш ва тақсимлаш бўйича йўриқнома» ҳам шубҳасиз, ана шундай ҳужжатлар сирасига киради. Амалиётда қўлланилиб келаётган ушбу Низом ва йўриқноманинг янги таҳрирдаги таълим ходимлари фаолиятини янада самарали ташкил этишга қаратилгани билан аҳамиятлидир.

Янги рейтинг тизими ва педагогнинг иш юклагасига доир йўриқнома билан туман халқ таълими бўлими ходимларини, мактаб раҳбарларини, уларнинг ўринбосарларини, умуман кенг жамоатчиликни таништириш мақсадида Тошкент шаҳридаги 69-умумтаълим мактабида ўқув семинари ташкил этилди. Шаҳар халқ таълими бош бошқармаси умумий ўрта таълим ва дарсликлар бўлими бошлиғи Шукур Бурҳонов ушбу ҳуқуқий-меъёрий ҳужжатларнинг қайта кўриб чиқилишидан ва амалиётга татбиқ этилишидан кўзланган мақсад ҳамда вазибаларга тўхталиб ўтди. Шундан сўнг ҳар иккала ҳужжатга киритилган ўзгаришлар ҳақида тажрибали педагогларнинг қисқача ахборотлари тинланди.

Дано Абдуллаева, Учтепа туманидаги 229-умумтаълим мактаби директор ўринбосари:

— Иш юклагаси ҳар бир педагогнинг мактабдаги фаолиятини тизимга солади. Унга ана шу юклага асосида ойлик иш ҳақи тўланади. Ўзбекистон Республикаси Президентининг 2005 йил 25 ноябрда эълон қилинган «Халқ таълими ходимлари меҳнатига ҳақ тўлаш тизимини такомиллаштириш ва уни моддий рағбатлантиришни кучайтириш чора-тадбирлари тўғрисида»ги қарори умумтаълим мактаблари ўқитувчиларини ижтимоий жиҳатдан ҳимоялашда муҳим аҳамиятга эга бўлмоқда. Унга асосан янги таҳрирда қабул қилинган «Умумий ўрта таълим мактаблари ўқитувчилари ҳамда раҳбар ходимларининг иш юклагасини белгилаш ва тақсимлаш бўйича йўриқнома» 2010—2011 ўқув йилидан кучга киради. Савол туғилади,

тижасида ўқитувчи энди 28та эмас, балки 6та дафтарни юритади. Бу унинг бола билан кўпроқ шуғулланишига вақт қолдиради.

Дилором Ёдгорова, Сергели туманидаги 104-мактаб директорининг ўқув тарбия ишлари бўйича ўринбосари:

—Халқ таълими вазирлиги, Ўзбекистон Республикаси Вазирлар Маҳкамаси ҳузуридаги Давлат тест маркази томонидан қабул қилинган «5—9-синф ўқувчиларининг билимлари сифатини назорат қилишнинг рейтинг тизими тўғрисидаги Низом» бола ҳуқуқ ва эркинликлари-

вақтини ўқувчиларга билим беришга эмас, аксинча ўқувчи тўплаган балларни ҳисоб-китоб қилиш ишларини бажаришга сарфлаган. Бунда балнинг ўнли улушларда қўлланилиши, 13та турли мураккабликларга эга бўлган назорат ва рейтинг балларини ҳисоблаш шакллари ва тартиблари ҳар бир фан ўқитувчисидан, хусусан, ижтимоий-гуманитар ўқув фанларидан дарс бераётган ҳамкасбларимизга ортиқча овозгарчиликлар туғдирган. Ўқитувчининг бутун фикру хаёли рейтинг тизимидаги чалқашликларни ечиш, балларни санаш ва умумлаштириш билан банд бўлиб, таъ-

Seminar

лади. Бу борада дунёнинг ривожланган давлатлари тажрибаси ўрганилди ва баҳолашнинг янги, ўзига хос, самарали механизми ишлаб чиқилди. Масалан, ўқувчига 2 балл қўйиладиган бўлса, у 5та имкониятнинг 2тасидан фойдаланиши мумкин. Яъни, у 1 балга бўлган талабни тўлиқ бажариб, қўшимча равишда ўрганилган мавзуга оид айрим маълумотлар, қоида ва таъриф, теоремаларни эслаб, асосли жавоб беришга ва жавобини исботлашга ҳаракат қилса, имкониятдан фойдаланган ҳисобланади ва қўшимча яна «2» балга эга бўлади.

Ушбу ўзига хос янгиликларни амалиётга жорий қилишда даставвал тушунмовчиликлар бўлиши табиий. Аммо таълим соҳасида катта тажрибага эга ҳамкасбларимиз унинг янги таҳрирда қабул қилинишидан кўзланган мақсад-муддаони дастлабки ўқув йилидаёқ англаб етадилар.

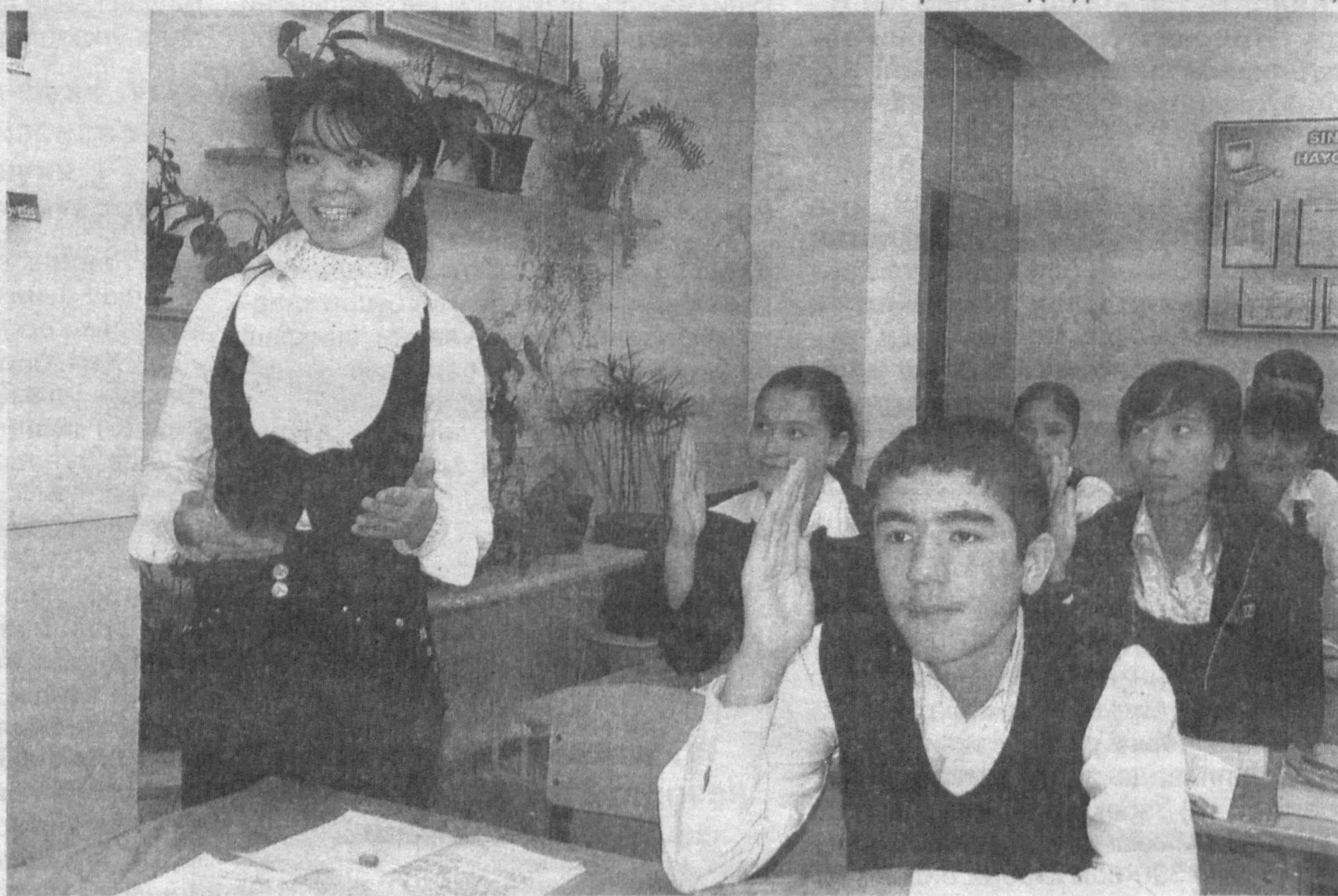
Семинар иштирокчилари ҳар иккала тренернинг ахборотини диққат билан тинглаб,

ЎҚИТУВЧИНИНГ ИШ ҲИСОБОТИ

у қандай бўлади, рейтинг тизимидаги янгилик нимада?

бу йўриқнома аввалгисидан қайси жиҳатлари билан фарқ қилади ва ўқитувчиларга қандай энгилликлар яратилади?

Аввалги йўриқномада педагогнинг иш юклагаси 5та йирик бўлимни ўз ичига олган. Булар — ўқув жараёни (1), машғулотларга тайёргарлик кўриш жараёни ҳамда ўқув-тарбия жараёнини таъминлаш (2), ташкилий-педагогик фаолият (3), ўқувчилар билан мактабдан ва синфдан ташқари ишларни ташкил этиш, жамоатчилик ишларида қатнашиш (4), мактаб, оила ва маҳалла ҳамкорлиги доирасида олиб бориладиган ишлар (5). Ана шу йирик йўналишлар уларга мос тушувчи жараёни қамраб оладиган 28та майда бўлимни ўз ичига олар, ўқитувчи уларнинг ҳар бирига алоҳида тутиладиган дафтарни ўқув йили мобайнида юритишга мажбур бўларди. Бу эса ўқитувчидан кўп вақт талаб қилиши табиий. Жорий этилиши мўлжалланаётган йўриқномада ана шу 5та бўлим 3тага умумлаштирилди. Аммо ўқитувчининг умумий йиллик иш юклагаси учун белгиланган 1548 соатлик ҳажм ўзгаришсиз қолди. Кўриниб турибдики, иш юклаганинг умумлаштирилиши на-

ни тўлиқ таъминлайди, уларнинг билим эгаллашга бўлган қизиқишларини самарали рағбатлантириш ҳамда таълимнинг кейинги босқичига тортишга оид амалий ишларнинг бажарилишига замин яратади. Шунингдек, амалда фойдаланилган кўп баллик рейтинг тизимида ўқитувчи аксарият

лим-тарбия бериш, ўз устида ишлаш мақсадлари тўлиқ амалга ошмаган. Жорий этиладиган рейтинг тизими ихчам, оддий, кенг жамоатчилик учун тушунарли. Энг муҳими, ўқувчининг билим олишга бўлган интилишини ривожлантириш учун осойишта, ижодий, илқ муҳит юзага ке-

ўзларида туғилган саволларга жавоб олдилар. Энди улар ҳам ўз ҳудудларига бориб, қабул қилинган янги ҳужжатларнинг мазмун-моҳиятини ўқитувчиларга, ота-оналарга, кенг жамоатчиликка етказишлари лозим.

Хулқар ТҲИМАНОВА,
«Ma'rifat» муҳбири

Ўзбекистон Бадий академиясининг Марказий кўргазмалар залида Ўзбекистон Бадий академияси, Халқаро Маданият карвонсаройи ҳамда Гунма Евроосиё клуби ҳамкорлигида «100 япон кимоноси» деб номланган кўргазма ташкил қилинди. Экспозиция икки йўналишдан иборат бўлиб, унда «Кимоно япон болалари нигоҳида» номли 50дан ортиқ болалар расмлари ҳамда японларнинг тўйда, тантанали маросимлар ва кундалиқ шароитда кийиладиган кимоно ва юката (кимоно тури)лари намойишга қўйилган.

Мазкур лойиҳадан кўзланган мақсад ёш авлодни дўстлик ва ҳамкорлик руҳида тарбиялаш ҳамда уларнинг дунёқарашларини бойитишга қаратилган.

Залнинг биринчи қаватидаги кунчиқар юрти кичик қаламшакларининг асарларини кузатар эканмиз, Татиниши ўрта мактабининг 14 ёшли ўқувчиси Фужиоконинг «Менинг синглим», Рецугинши мактабининг 9 ёшли ўқувчиси Харигучи Мадонинг «Ҳақамо кийган қиз» сурати, Тайто бошланғич мак-

Иккинчи қаватда намойиш этилаётган аёллар, болалар ва тўй кимонолари XVII—XIX асрлар санъат асарларидаги мукамал «япон гўзали»нинг сирини ҳамда ҳақиқий миллийликни кашф этиб турибди. Масалан, капалакли ёки олча гули туширилган кимоно баҳор фаслида кийилса, сув манзаралиси ёзга хос, япон заранг дарах-

Ko'rgazma

Тадбир ёдда қоларли бўлди. Кўргазмага йиғилганлар мураккаб бўлиб кўринган, ёрдамчисиз кийиб бўлмайдиган кимонони кийиш техникаси билан яқиндан танишиб, уни шахсан кийиб кўриш имкониятига ҳам эга бўлди. Бундан ташқари, японча чой тайёрлаш маросимида қатнашиб, уни таътиб кўришди.

Айтиб ўтиш жоиз, мазкур лойиҳанинг биринчи қисмида Ўзбекистон миллий кийимлари ҳамда уни тайёрлаш техникаси ва технологияси, миллий матолар ва унга тегишли буюмлар намойишлари ҳам Японияда катта қизиқиш уйғотди. Иккинчи қисм ҳисобланган «100 япон кимоноси» лойиҳаси республикамиз бўйлаб намойишга қўйилиши режалаштирилмоқда.

Мухлиса МҲМИНОВА,
«Ma'rifat» муҳбири

В.ГРАНКИН олган сурат.

ЯПОНЛАР ЗАР ЧОПОНИМИЗНИ, БИЗ ЭСА КИМОНОНИ БИЛАМИЗ

табининг 8 ёшли ўқувчиси Тажима Ясунининг ижодий ишлари кўпчилигининг эътиборига сазовор бўлаётганига гувоҳ бўлдик.

ти барглари анъанавий кузги мавзудир, қиш фаслига мўлжалланган кимонода қарағай ва бамбук манзараси акс эттирилган.

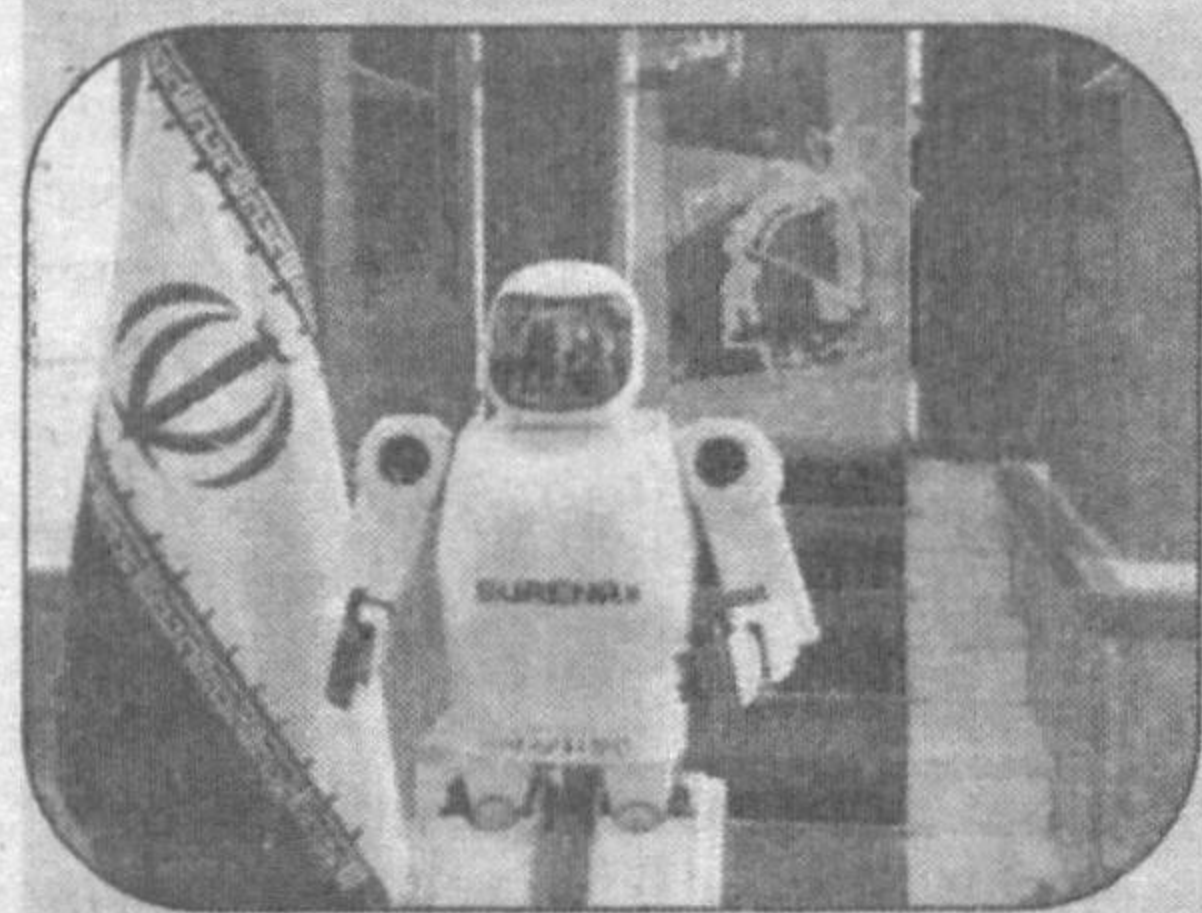

ИНСОННИНГ ЯҚИН ЁРДАМЧИСИ БУЛАДИ

«Франс Пресс» агенлигининг хабар беришича, эронлик олимлар томонидан уларнинг янги илмий-техник ишланмаси — робот тақдим этилди. У қадимий форс саркардаси шараfigа Сурена-2 деб номланиб, темир одамнинг бўйи 1,45 метр, оғирлиги эса 45 кг. ни ташкил этади.

Сурена-2 оёқ ҳаракатининг 12 турини, қўл ҳаракатининг 8 турини ва бош ҳаракатининг 2тасини бажара олиш баробарида секин юра олади. Ушбу роботни ишлаб чиқиш учун 20 нафар тадқиқотчи фаолият олиб борган. Янги ихтиро инсонларнинг яқин кўмакчисига айланиши кутилмоқда. Маълумот ўрнида айтиш зарурки, Сурена-2 роботининг дастлабки авлодини эронлик олимлар 2008 йилда кенг жамоатчиликка таништирганди.

НОНУШТАНИ СУРАТГА ОЛИШ ТАҚИҚЛАНДИ

«Дэйли Телеграф» нашри маълумотларига кўра, Англиянинг Глостершир графлигидаги мактабларда болаларга ота-оналар томонидан берилган нонушталарини суратга олиш бекор қилинган.

Аслида шу йил бошидан графлик ҳокимияти, мактаб раҳбарлари ва Соғлиқни сақлаш органлари томонидан болаларнинг семириб кетишига қарши янги дастур ишлаб чиқилган эди. Унга кўра, болаларнинг нонушталари таркибидаги туз, шакар, сабзавот ва мевалар миқдорини аниқлаш йўлга қўйилган. Сўнгра бу кўрсаткичлар тавсия этилган озиқ-овқат маҳсулотлари таркиби билан солиштирилган. Натижалар асосида эса аноним рўйхат тузилиб, нонушталар баҳоланган ва ўқувчиларнинг ота-оналарига бу маълумотлар тақдим этилган.

Қатор мактаб маъмурияти ходимлари жараёнда дастур асосида кичик синф ўқувчилари орасида сифатли ва тўғри овқатланиш таъминланганлигини таъкидлашмоқда. Шунга қарамай, нонуштани суратга олиш кўплаб ота-оналар ва айрим ҳокимият вакиллари томонидан кучли танқид остига олинган. Улар бундай ҳаракатларни одоб-ахлоқ меъёрлари чегарасидан чиқиб кетиш, деб ҳисоблашгани боис ҳозирда графликдаги 19та мактабда дастурни амалга ошириш ишлари тўхтатилган.

SMS ВОЯГА ЕТМАГАНГА ЗАРАР

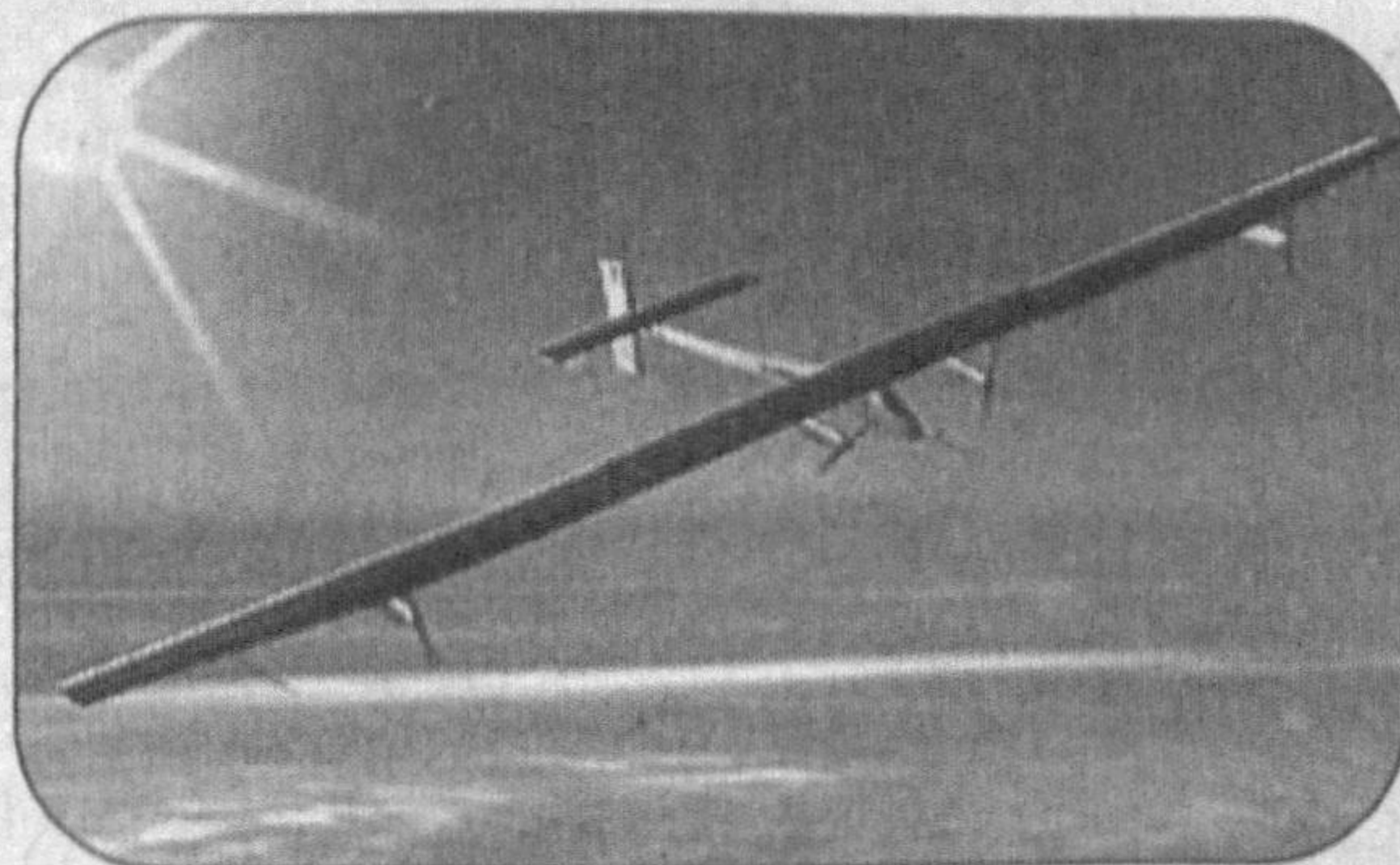

Аниқланишича, мобиль телефонлари туфайли бугунги кун ёшларида бир қанча руҳий ва жисмоний хасталиклар юзага келмоқда. «Риан.ру» сайти маълумотларига қараганда, олимлар ўтказган тадқиқотлар кўплаб SMS-хабарларни юборувчи ёшларнинг баъзи ҳолларда, ҳаттоки шифохонага ҳам тушиб қолиши кузатишган.

24 СОАТ ПАРВОЗ ҚИЛДИ

Қуёш батареялари ёрдамида ишлайдиган дастлабки самолётда бир сутка давом этган парвоз муваффақиятли амалга оширилди. Мазкур оламшумул янгилик ҳақида «Курсквеб» манбаси маълум қилди.

Айтиш кераки, «Солар Импульс» номини олган ушбу техник ишланманинг илк парвози 1 июлга режалаштирилган. Лекин техник сабабларга кўра унинг электрон ускуналарида бироз носозликлар юзага келгани боис парвоз бир неча кунга кечиктирилди.

Кейинчалик белгиланган муддатда учиш аппарати Швейцариядаги Пайерн шаҳарчасидан эрта тонгда осмонга кўтарилиб, 24 соат давомида парвоз қилган. Самолётни 8,5 минг километр баландликда бир нафар учувчи бошқарди. Қурилма 12 мингта қувват манбалари билан жиҳозланган бўлиб, унга ўрнатилган аккумуляторлар массаси тахминан 500 килограмми ташкил этади. Эътиборли жиҳати шуки, самолёт кундузги парвоз пайтида Қуёш нурлари ёрдамида унинг тунда 7-8 соат уча олиши учун этадиган қувватни тўплаш имконига эга бўлган.

ОКЕАН ШОВҚИНИ ТУФАЙЛИ

Инсонларнинг океанда олиб бораётган фаолияти туфайли сув остида юзага келадиган шовқин даражаси тобора баландлаётгани маълум бўлди. Бунинг натижасида ёлғиз сузиб юрадиган китлар ўз оиладошлари билан алоқа ўрнатиш учун одатдагидан ҳам баланд товуш чиқараётганини Пенсильвания университети ва Вудсхолк океанография институти илмий ходимлари аниқлашган, деб ёзади «Биоложи Леттерс» нашри.

«Океандаги сўрон юқорилаши китлар каби сув жонзотларининг ҳаёти ҳақида қайғуришга ундамоқда», дейилади журналда. Умуман олганда, атлантик ёки силлик китлар (Eubalaena glacialis) соҳилларга жуда яқин келиши кўпчиликка маълум. Уларнинг танасида ёғ моддаси кўплиги боис, жонзотлар секин сузади. Буни билган кўплаб денгизчилар уларни аёвсиз овлай бошлагани сабабли бугун мазкур турдаги ҳайвонлар сони ниҳоятда камайиб кетган. Хусусан, айни пайтда Шимолий ва Жанубий турдаги китлар йўқолиб кетиш арафасида турган жонзотлар сафига киритилган.

Мутахассисларнинг таъкидлашича, китлар маҳсус товушлар орқали мулоқот қилади. Улар ёрдамида жонзотлар ўз турдошларини топиб, оилаларга бирлашади. Шундан келиб чиққан ҳолда, Пенсильвания университетидаги амалий тадқиқотлар лабораторияси ходими Сьюзан Паркс ва унинг ҳамкасблари турли баландликдаги шовқин пайтида китлар жўнатадиган овозли сигналлардаги ўзгаришларни ўрганишни мақсад қилган. Бунинг учун улар маҳсус ёзув ва ўлчов асбобларини китларга ўрнатишган. Кейин эса ёзиб олинган товушларнинг баландлиги, давомийлиги ва тебранишлари таҳлил этилди. Натижада, океандаги шовқин туфайли китлар ўзлари чиқараётган товушлар амплитудасини кучайтираётгани

Австралиялик мутахассислар мобиль телефондан кўп хабар юборувчиларда қандайдир хавотир, ўзига бўлган ишончсизлик ҳисси кучайиши ва депрессия (тушкунлик) ҳолати тез-тез сезилган. Бу ҳозирда матнфрениа касаллиги деб аталиб, бунда «бемор»нинг телефонига хабар келгандек туюлаверади. У телефоннинг силкиниши ёки сигналини сезгандек бўлади. Яна бир касаллик матндан хавотирга тушиш кузатилганда эса инсон хат жўната олмаган ҳолатда ҳаловатини йўқотади.

Бундай одамлар, ҳатто юрган йўлларида ҳам SMS-хабарларни жўнатиб юраверишади, улар учун реал ҳаётдан узилиши одатий ҳолга айланади. Ўтказилган тадқиқотларга кўра, сўнгги 2 йил ичида балоғат ёшидаги ёшлар томонидан юбориладиган хабарлар миқдори 89 фоизга ошгани аниқланган. Бу — SMSга ружу қўйган

ёшлар кунига 450тагача хабар ёзади, деганидир.

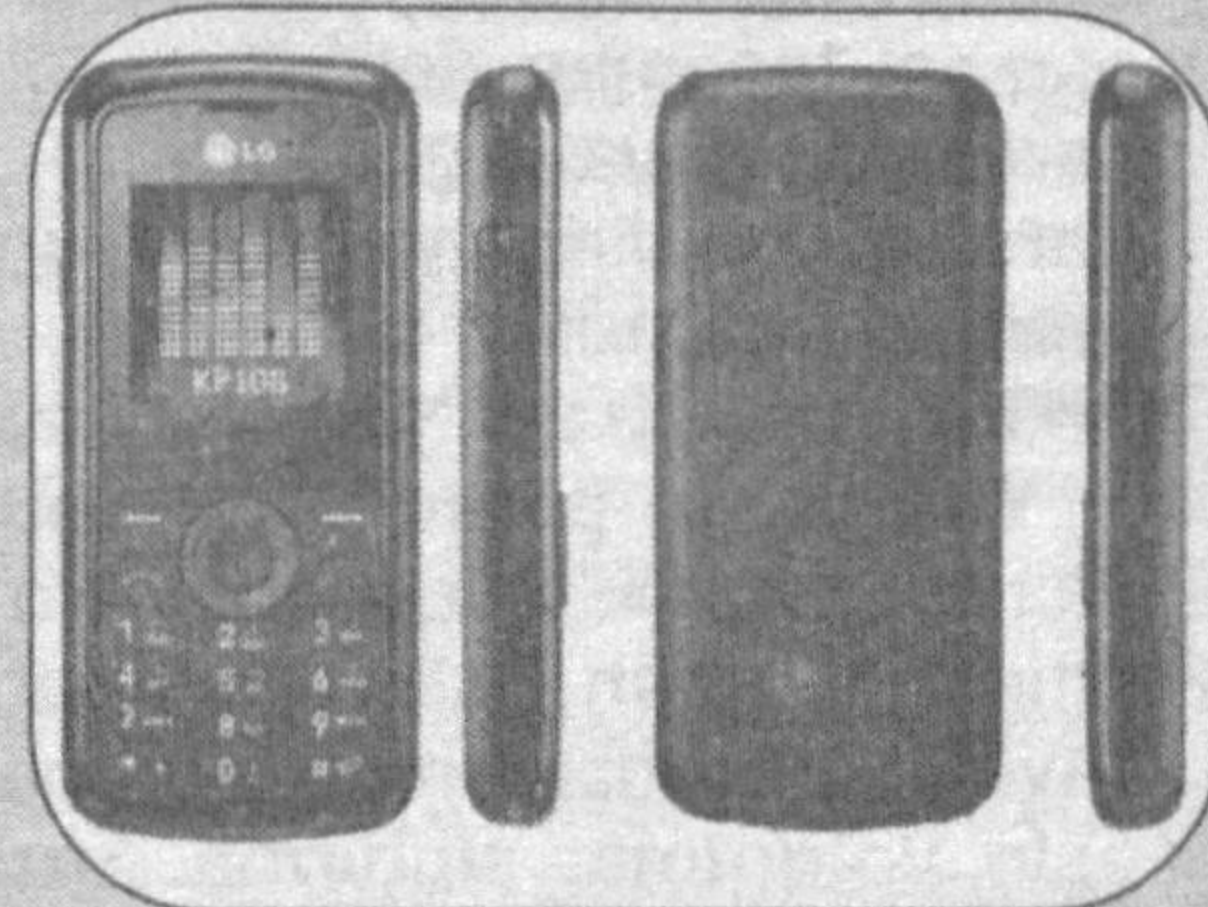
ЭНГ ХАВФЛИ МОБИЛЬ ТЕЛЕФОНЛАРИ

«Инвиронментал Воркинг Групп» ташкилоти томонидан радиация нурланиши даражаси энг юқори дея баҳоланган уяли алоқа воситалари рўйхати эълон қилинди.

Хусусан, соғлиқ учун зарарли деб топилган мобиль аппаратлари орасида «Блэкберри Болд», «Моторола Дроид», «Эл-Жи Чоколат Тач», «Нексус Ван» ва «Ай-фон 3Жи-Эс» кўрсатилган. Чунки улардаги нур тарқатиш даражаси 1,19-1,55 Ватт.гача бўлиб, мазкур кўрсаткич инсон организмга радиациянинг таъсири кучли эканидан далолат беради.

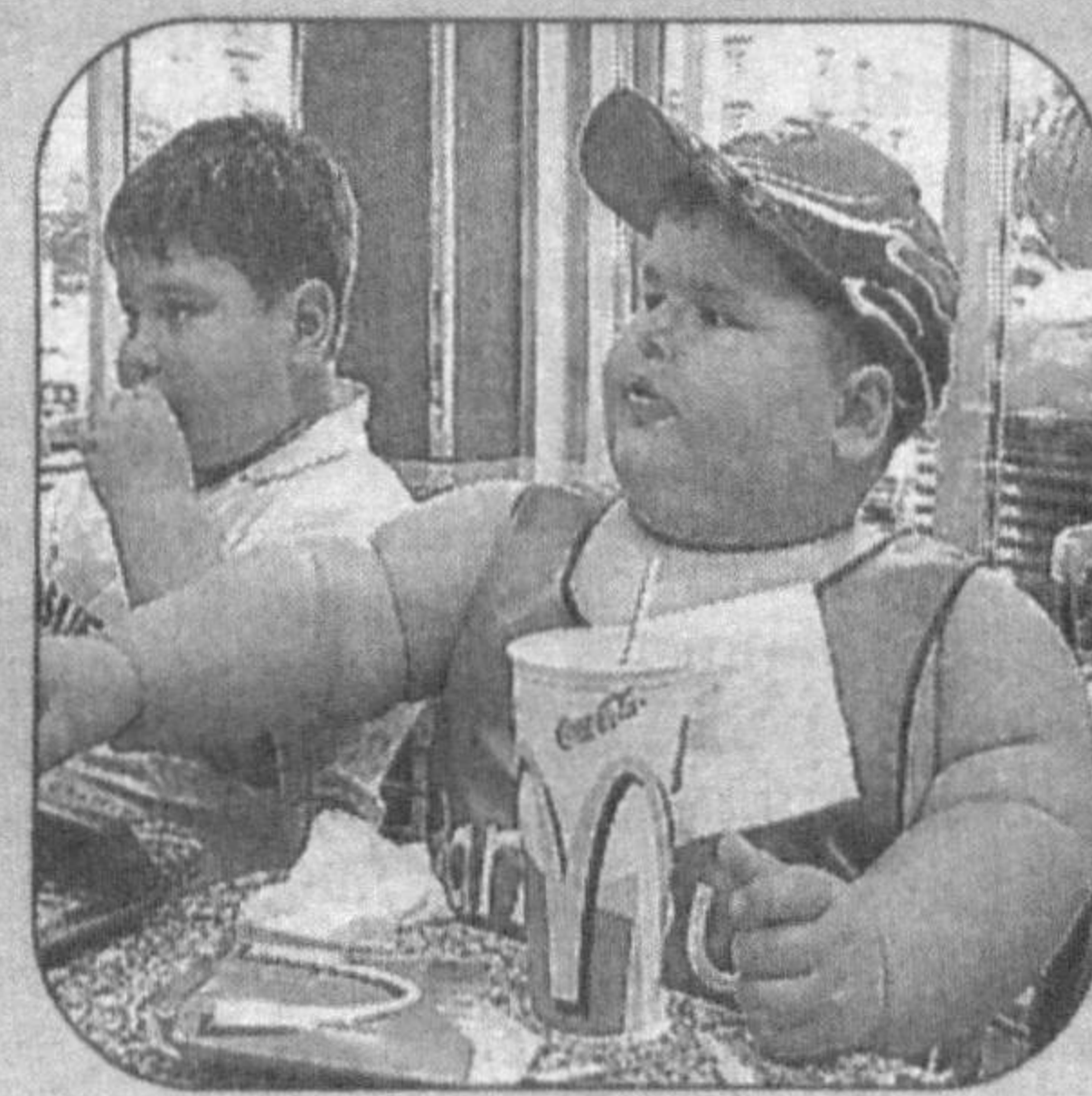
Аксинча, энг хавфсиз телефонлар қаторига эса «Самсунг Рэгби», «Блэкберри Сторм 9530», «Самсунг 18000», «Омниа II» ва «Самсунг Пропел Про» моделлари киритилган.

Эътиборлиси, экологлар улардан таралаётган нурлар инсон саломатлигига у даражада салбий таъсир кўрсатмаслигини таъкидлашмоқда.

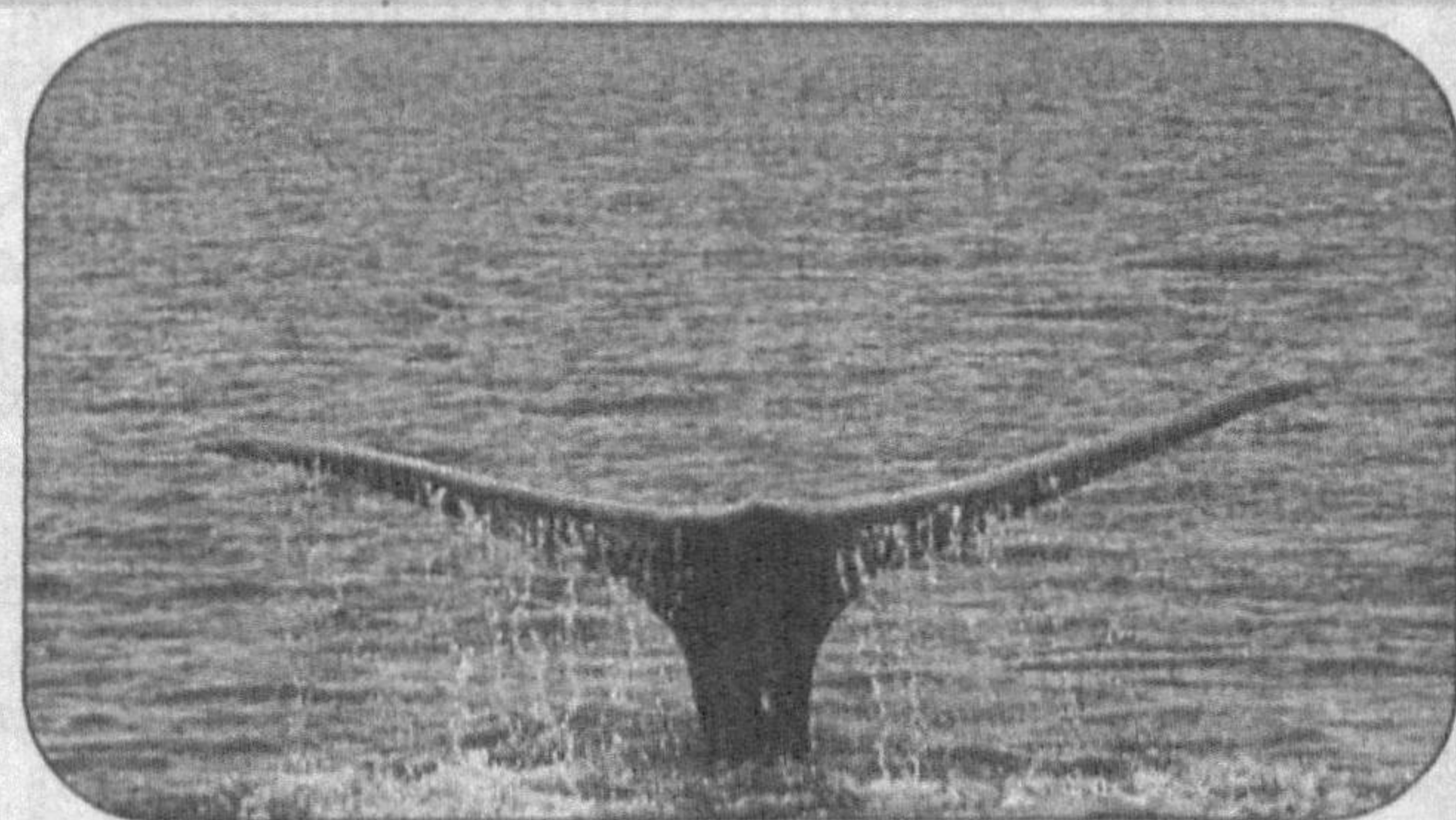
ИККИ БАРОБАР СЕМИЗ ЭКАН

Британиялик болалар ширинлик учун америкаликлардан икки баробар ортиқ пул сарфлар экан. «Датамонитор» компанияси томонидан олиб борилган изланиш натижасида британиялик ёшлар орасида ортиқча вазнга эга бўлганлар сони икки баробар кўплиги эътироф этилди, деб ёзади «Телеграф» нашри.

Аниқроқ қилиб айтганда, Буюк Британия болалари ширинлик сотиб олиш учун бир йилда 372 евро сарфлар экан. Америкада эса вояга етмаганларнинг ширинликлар учун сарфлайдиган йиллик харажатлари ўртача 150 еврони ташкил этади. Тадқиқот доирасида олинган маълумотлар 13 ёшгача бўлган болаларнинг аксарияти ортиқча вазндан азият чекишини кўрсатди. Уларнинг кўпчилигида қон босими кўтарилиши, холестерин даражасининг ортиб кетиши, қандли диабет ва жигар касалликлари кузатилади. Мазкур ҳолатларга қарши чора кўриш мақсадида Соғлиқни сақлаш ва сифатли тиббий ёрдам кўрсатиш Миллий институти томонидан юрак хасталикларини бартараф этиш учун тавсиялар тақдим этилди.

Дилноза МИРЗАЁҚУБОВА, Чарос БАХРИЕВА, Нодири ФАЙЗИЕВА ва Мадина РИЗАЕВА тайёрладилар.

ҳамда ўз турдошлари билан алоқа ўрнатиш учун кўпроқ энергия сарфлаётгани аниқланди. Бу эса, ўз навбатида, жонзотларга салбий таъсир кўрсатиб, уларнинг кучсизланишига ва осон нишонга айланишига олиб келмоқда. Энг хавфлиси, океандаги шовқин бундан кейин ҳам кучайиб бориши кутилмоқда. Китлар эса жисмонан маълум меъёрлардан ортиқ овоз чиқара олмаслиги мумкин. Табиийки, мазкур ҳолат уларнинг мулоқот ўрнатишига ва жуфтини топишига халал бериб, уларнинг камайишига олиб келувчи яна бир омил бўлиши эҳтимолдан холи эмас. Шу сабаб олимлар юзага келган вазиятдан кучли хавотирда эканини таъкидлашмоқда.

Н. РУСТАМБЕКОВА тайёрлади.

Низомий номидаги Тошкент давлат педагогика университети ректори, тарих факультети жамоаси «Ватан тарихи» кафедраси профессори, тарих фанлари доктори

Шаҳобитдин ЗИЯМОВнинг вафоти муносабати билан унинг оила аъзоларига таъзия билдиради.

ХАЙРАТ ВА ЗАВҚ ТУТАШГАН НУҚТА

ТУГАРАКДА БИР КУН...

Бола эдим. Тарбиячи опамизнинг дам олиш вақтида, биз ухлаётганимизда калава ипдан бирор буюм тўқиётганини кўрла остидан сездирмай кузатардим. Кўлларининг бир маромдаги ҳаракатида, турли рангдаги иплардан бир кун кўлқопча, бир кун пайпоқча пайдо бўлиб қоларди. Буларнинг барчаси менга жуда қизиқ туюлар, боғча опамиз билан бирга тўқигим келарди. Орадан маълум вақт ўтиб мактабга бордик. Мактабдаги тўқувчилик тўғарагига қатнаш бошладим. Шу сабабми, тўқувчилик деганда болалигим кўз олдимда гавдаланади.

Ташкент шаҳар ўқувчилар ижодиёти марказидаги тўқувчилик тўғарагига борганимда ҳам беихтиёр болалик хотираларим қайта жонланди. Мазкур тўғаракка 15 йилдан буён раҳбарлик қилаётган Оксана Турдиева ҳар йили кўллаб қизларга тўқувчилик сирларини ўргатиб келмоқда. Тўғарак ҳаммаша ўқувчилар билан гавжум. Улар тўқиган ижодий ишлар хона деворлари ва жавон тоқчаларини безаб турибди. Мураббиянинг шогирдлари турли танловларда мунтазам иштирок этиб, юқори ўринларни эгаллаб келишади. Малика ва Зарнигор Умрзоқова, Карина Алиқперова, Малика Назаровани устоз алоҳида тилга олади. Хусусан, ушбу тўғаракка 5 йилдан буён қатнаётган Малика Умрзоқова бу йил "Камалак" миллий анъаналар ва замонавийлик шаҳар болалар ижодиёти фестивалида 1-ўрин соҳибаси бўлди.

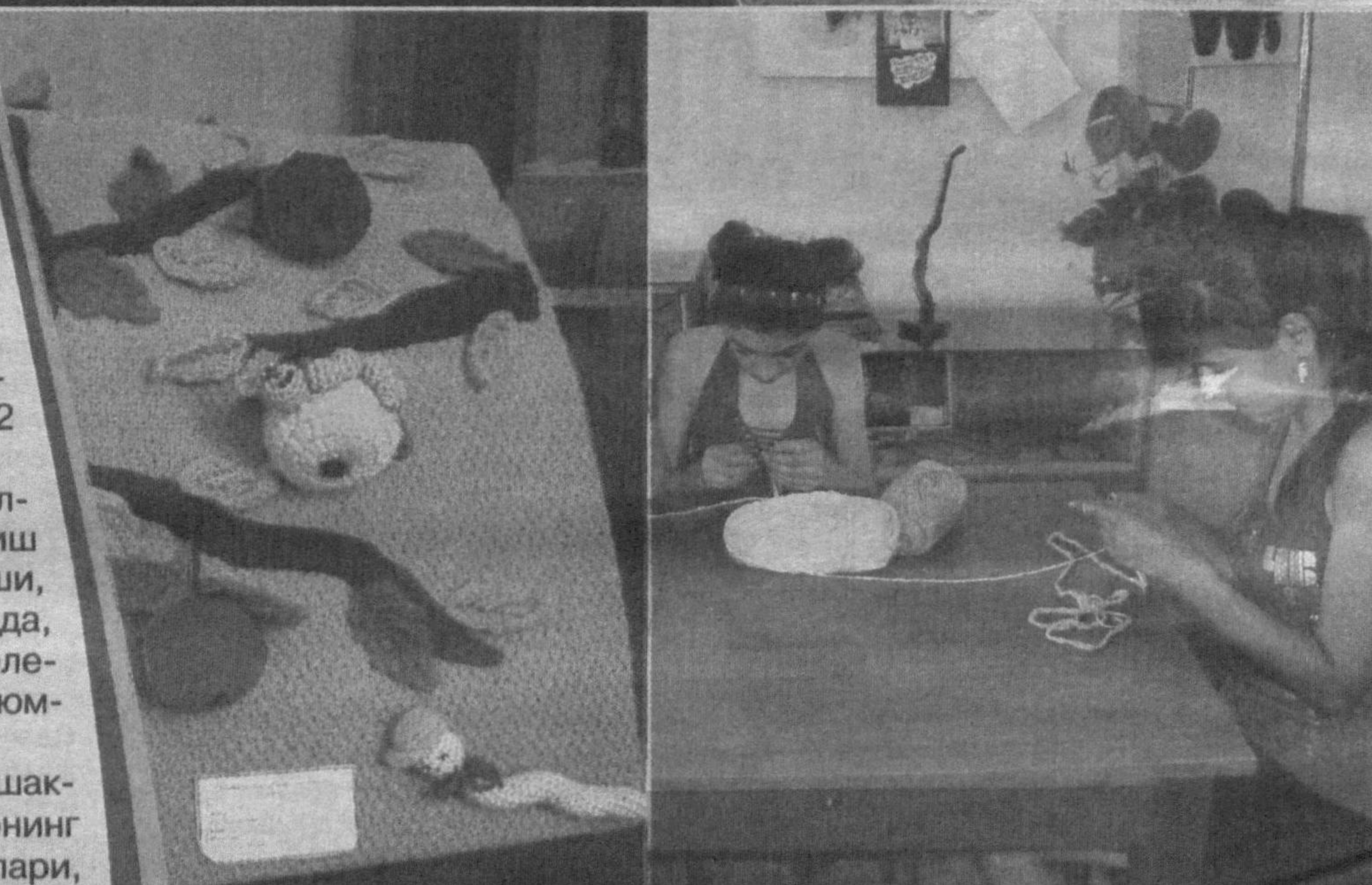
— Тўқишнинг бўлиб, ҳар бири-лари бор. Тўқувчи турли усул ва турларининг ўзига хос жиҳат-хоҳлаганча фантазия қилиб, турли шакл ва нақшларни қўша олади. Тўқиш асбобларини тўғри танлай билиш ва улардан моҳирона фойдалана олиш тўқилаётган буюмнинг бежирим, сифатли бўлишини таъминлайди. Шунингдек, қизларни қабул қилишда уларнинг ёшига ҳам аҳамият қаратилади. Масалан, бисер тўғарагига қизларни 4-5 ёшдан ҳам қабул қиламиз. Аслида бу ишнинг мураккаб, ўзлаштирилиши қийин томонлари бўлгани учун бу йўналишдаги машғулотларга қизлар 10—12 ёшдан келгани маъқул, — деди мураббия.

Қарангки, тўқишнинг ҳам алифбоси бўларкан. Ҳар бир ҳалқа, ilmoқнинг шартли белгиси бор. Уни ўқий олган киши махсус тўқиш китобларида берилган нақш, безакларни тўқиш усулини тушуниши, натижада иш асосда ўзи мустақил тўқий олиши мумкин. Тўғаракда, аввало, ушбу алифбо ўргатилади. Сўнг босқичма-босқич оддий элементлар, пайпоқ ва сочиқчалар, кейин эса шарф, кофта ва бошқа буюмларни тўқиш ўргатилади.

Ўқувчилар ижодида эртак қаҳрамонлари, ўсимлик ва ҳайвонлар шаклидан тортиб, мураккаб услубда тўқилган буюмларни кўрдик. Уларнинг ҳар бирида болаликнинг беғубор олами, ҳайрат ва завқи, ўй-фикрлари, интилиши, меҳр-муҳаббати мужассам. "Олма дарахти" деб номланган бир ижод намунасида дарахт мевасига тушаётган курт манзараси акс этган. Бизнингча, бу жажжи қалб эгасининг табиатга, атроф-муҳитга муносабатини билдирувчи ўзига хос асардир. "Асалари ва гул" деб аталмиш бошқа бир намунада гулга кўниб турган асаларини кўрар эканмиз, ўқувчининг ранг танлаш иқтидорига қойил қоламиз. Дарвоқе, тўқувчиликда ранг танлашга, ранглар уйғунлигига катта эътибор берилади. Бу эса қизларнинг эстетик диди чархланишига ёрдам беради.

Тўқишнинг инсон соғлиги ва психологиясига ҳам таъсири катта. Оддий ипдан гўзал бир нарса, таъбир жоиз бўлса, санъат асарини яратиш инсонга чексиз завқ бағишлайди. Бундан ташқари, тўғарак раҳбари Оксана Турдиева 15 йиллик тажрибасига таяниб шуни таъкидлайдики, тўқиш инсоннинг асаб тизимини тинчлантиради, кўз ҳам дам олади, ҳам чиниқади. Демак, тўқиш фақат тўқиш эмас, балки инсон хулқ-атворини тарбияловчи, тани ва руҳига шифо бахш этувчи ҳунар ҳам экан.

Шоҳсанам НИЁЗОВА,
ЎзДЖТУ талабаси
Муаллиф олган суратлар.

Ma'rifat

ТА'СИС ЕТУВЧИЛАР:

Ўзбекистон Халқ та'лими
вазирлиги, Ўзбекистон Олий
ва о'рта махсус та'лим
вазирлиги, Ўзбекистон
Та'лим ва фан ходимлари
касба uyushmasi
Markaziy Kengashi.

Бosh муharrir:
Abdusamat RAHIMOV

Tahrir hay'ati: Jumanazar BEK-
NAZAROV, Baxtiyor DONIYOROV,
Xurshid DO'STMUHAMEDOV,
Bahodir JOVLIYEV (bosh muharrirning
birinchi o'rinbosari), Akmal ISLOMOV
(mas'ul kotib), Mahmuda MURZAYEVA,
Elshod NABIYEV, Hasan NISHONOV
(bosh muharrir o'rinbosari), Nurlan
USMONOV (bosh muharrir o'rinbosari,
"Учитель Узбекистана"), Aleksey
CHUKARIN (mas'ul kotib, "Учитель Уз-
бекистана"), Sa'dulla HAKIMOV.

Gazeta
O'zbekiston Matbuot
va axborot agentligida
№ 0067 raqam bilan
ro'yxatga olingan.

INDEKS: 149, 150. G-622.
Tiraj 27800.
Hajmi 4 bosma taboq.
Ofset usulida bosilgan,
qog'oz bichimi A-3.

Navbatchi muharrir:
Nargiza IBROHIMOVA.

Navbatchi:
Dilshod KARIMOV.

«Ma'rifat»dan materiallarni ko'chirib bosish tahririyat
ruxsati bilan amalga oshirilishi shart. Tahririyatga yuborilgan
materiallar muallifga qaytarilmaydi.
belgisi ostida reklama materiallari beriladi.

MANZILIMIZ: 100083, Toshkent,
Matbuotchilar ko'chasi, 32.

E-mail: info@marifat.uz
Web-site: www.marifat.uz

TELEFONLAR: mas'ul kotib—233-99-15, umumiy o'rt
va maktabgacha ta'lim yangiliklari bo'limi — 236-53-16, fan,
oil va o'rt ma'xsus, kasb-hunar ta'lim yangiliklari bo'limi
— 236-54-03, adabiyot, madaniyat, kasaba uyushmalari hayoti
yangiliklari bo'limi — 236-54-69, ma'naviyat va maktabdan
tashqari ta'lim yangiliklari bo'limi — 236-54-23, siyosat,
xalqaro hayot va sport yangiliklari bo'limi — 236-55-58,
reklama va marketing bo'limi — 233-42-92(faks), 236-54-17.

Bahosi sotuvda
erkin narxda

Dizaynerlar
Liliya BINASHEVA,
Malohat TOSHOVA.

«Sharq» nashriyot-matbaa
aksionerlik kompaniyasi
bosmaxonasi.

Korxonada manzili: «Buyuk Turon»
ko'chasi, 41-uy

Bosishga topshirish
vaqti — 21.00.
Topshirildi — 21.45
Yul yakuni — 21.00